

Kas ir cilvēka gars, dvēsele un miesa?

*"Antroposofija ir tādiem cilvēkiem,
kas savās dvēselēs meklē ceļu pie garīgiem pārdzīvojumiem."*

*Rūdolfs Šteiners, "Vēstules biedriem", 1924 .g. 27. janvāris**

Vērojot savus laikabiedrus, jāatzīst, ka viena krietna daļa no viņiem tik tiešām meklē "garīgus pārdzīvojumus", katrā ziņā to, ko mūsdienās ir pieņemts uzskatīt par tādiem, un daudzi tos arī atrod visdažādākajās vietās un visdažādākajās formās. Kādi tad ir garīgie pārdzīvojumi, ko var sniegt tieši antroposofija?

Nu jau labu laiku uz katra soļa var dzirdēt, ka intelekts tiek pretstatīts garam. Bērnos, piemēram, esot jāattīsta ne vien intelekts, bet arī garīgas spējas. No otras puses, dvēsele visai bieži tiek identificēta ar garu. Dievu, piemēram, varot sajust tikai dvēselē, bet to var tikai, ja attīstās garīgi. Vispār nodarbošanās ar mākslu vai nodošanās reliģijai automātiski tiek dēvēta par garīgas dzīves izpausmi, kaut gan visiem ir skaidrs, ka abām šīm jomām ir darīšana lielākoties ar cilvēka dvēseli.

Pēc konteksta var saprast, ka intelektam viennozīmīgi tiek piedēvēta domāšanas funkcija, respektīvi, materiālās pasaules izziņāšanas instrumenta loma, kuram nav nekā kopīga ar jūtām. Arī dvēsele diezgan viennozīmīgi tiek uzskatīta par jūtu dzīves jomu, kur domāšanai nav ko meklēt, jo tā traucē kārtīgi just. Turpretī gara būtība un loma paliek visai miglaina. Vārdi "gars" un "dvēsele" vienkārši tiek lietoti pārmaiņus, būtībā apzīmējot vienu un to pašu, proti, jūtu dzīvi. Var jautāt, kas šādam uzskatam vainas? Kam tas traucē? Un tiešām, bez antroposofijas palīdzības visai liktenīga kļūda, kas slēpjās aiz šīs neskaidrības, paliek neredzama.

Ja kāds students anatomijas nodarbībā konstruējot, teiksim, cilvēka ķermeņa modeli ievietotu galvu vēderā vai vispār aizmirstu pievienot to ķermenim, tas, visdrīzāk, tiktu uztverts, ka zaimošana vai negulētas nakts sekas, bet, kad cilvēki, žonglējot ar jēdzieniem, iebāž garu vienā maisā ar dvēseli vai vispār liedz tam jebkādu saistību ar pārējām cilvēka būtnes sfērām, to neviens pat nepamana. Nevienam netraucē, ka tādējādi cilvēkam būtībā tiek atņemts tieši tas, kas padara viņu par "radības kroni" jeb būtņi "pec Dieva vaiga un līdzības".

Neapzinātas un tādēļ jo traģiskākas, šī maldīgā priekšstata sekas ir cilvēku apziņā iesakņojusies pārliecība, ka domas un jūtas ir divas nesavienojamas lietas, citiem vārdiem sakot, ka domas nav izjūtamā un jūtas nav pārdomājamas. Abas funkcijas darbojas cilvēkā pēc vēsas

līdzāspastāvēšanas principa, laiku pa laikam nomainot viena otru, kā komunālā dzīvokļa iemītnieces, pirms ieieta virtuvē, pārlicinās, ka tur nav kaimiņienes. Tā pēc skolas, kur, ka zināms, pārsvarā tiek nodarbināts intelekts, bērni tiek vesti uz dažādiem pulciņiem un mākslas skolām, lai kaut kas tiktu arī viņu dvēselēm. Arī pieaugušajiem nereti koncerta, izstādes vai baznīcas apmeklējums nozīmē kaut ko līdzīgu saldām ēdienam - dvēseles labsajūtai.

Šī fenomena izcelsme ir meklējama 869. gadā, kad 8. ekumēniskais baznīcas koncils pieņēma dogmu par cilvēka gara atcelšanu. Ja līdz tam cilvēks tika dabiskā kārtā uzskatīts par trīsdalīgu būtni apveltītu ar ķermeni, dvēseli un garu, tad minētā dogma deklarēja uzskatu, ka viņam piemīt tikai ķermenis un dvēsele, un šai pēdējai esot tikai dažas gara īpašības. Tas nenozīmē neko citu, kā to, ka gars cilvēkam tika baznīcas nolaupts. Turpmāk domāšana, kas ir gara funkcija, kļuva vienīgi par baznīcas prerogatīvu. Kā jāsaprot pasaules uzbūve un tajā darbojošies likumi, kas cilvēkam jādoma un jādara un ko viņš nedrīkst darīt un domāt, to drīkstēja zināt tikai baznīca kā Dieva pārstāve uz Zemes. Šī pārliecība gadsimtiem ilgi tika suģestēta paaudzei pēc paaudzes, kamēr ir iesakņojusies cilvēku apziņā tiktāl, ka arī it kā baznīcai nepiederošie cilvēki dzīvo pārliecībā, ka ir kāds ārpus viņiem, kas labāk zina, kas viņiem jādara un ko viņi nedrīkst darīt, vai tā ir valsts, vai priekšnieks, vai kāds guru. Paša domāšana tiek turēta necilas kalpones lomā, kas nodrošina ikdienā nepieciešamo un ne vairāk.

R.Šteiners savā "Vispārējā cilvēkmācībā" apraksta cilvēku kā fiziski dvēseliski garīgu būtni un smalki iztīrā šo dzīvajā organismā nesaraucjami saistīto cilvēkbūtnes sastāvdaļu jeb sfēru tomēr visai specifiskas funkcijas, kas būtiski atšķiras, taču tieši tādēļ arī būtiski papildina cita citu, kalpojot vienam kopējam mērķim. R.Šteiners saka, ka tieši gars ir tas, kas padara cilvēku par domājošu būtni, kas ļauj viņam izzināt, apjaust un izprast pasaules pamatā esošo ideju, domu. Gara fiziskais instruments ir smadzenes, galva. Kā ar garu, t.i., domāšanas spēju apveltīta būtne cilvēks ir garīgās pasaules pilntiesīgs pilsonis jeb, runājot Bībeles valodā, sava Tēva dēls. Tas, ko mēs šolaik saprotam ar vārdu "intelekts", arī ir gars, tikai gars, kas evolūcijas gaitā ir aizgājis no Tēva mājām un, nokļuvis svešumā - matērijas pasaulē, cieš badu un postu, līdz noteiktam brīdim pats to nemanot.

Cilvēka fiziskais ķermenis ļauj viņam darboties apkārtējā pasaulē, ietekmējot tās veidolu. Tas ir viņa gribas instruments. Un viņa dvēseles, kuras instruments ir sirds, uzdevums ir nodrošināt veselīgu gara un miesas sadarbību, no vienas puses, sasildot, caurstrāvojot gara izstrādātās domas ar apbrīnas, godbijības, pateicības un mīlestības jūtām pret Radītāju un viņa brīnumpilno radību visās tās daudzveidīgajās izpausmēs, un, no otras puses, ļaujot šīm dzīvajām, iedvesmas pilnajām domām rosināt ķermeni uz "labās gribas" darbiem, kas ir darbi, veikti saskaņā ar sākotnējo pasaules ideju. Tādējādi un tikai tādējādi cilvēks var veikt visā Visumā viņam vienīgam uzticēto uzdevumu: kļūt par apzinātu pasaules līdzradītāju. Pēc Rūdolfa Šteinera vārdiem, 20. gadsimta katastrofas nav nekas cits, ka konsekvence mūsu nespējai aptvert sava uzdevuma patiesos izmērus.

Ikviens uz Zemes piedzimis cilvēks atnes sev līdzīgu vismaz nojausmu par savu cēlo misiju, un, atkarībā no šīs nojausmas intensitātes, vairāk vai mazāk aktīvi meklē iespēju to realizēt.

Tātad, lūk, kas ir šie "garīgie pārdzīvojumi", kurus cilvēku dvēseles meklē un var atrast antroposofijā. Tas ir pasaules pamatā esošās, pasauli uzturošās un virzošās domas, kas ir garā izzināmas, dvēselē pārdzīvojamas un caur gribu realizējamas.

*R.Steiner, "Briefe an die Mitglieder", 27.01.24.